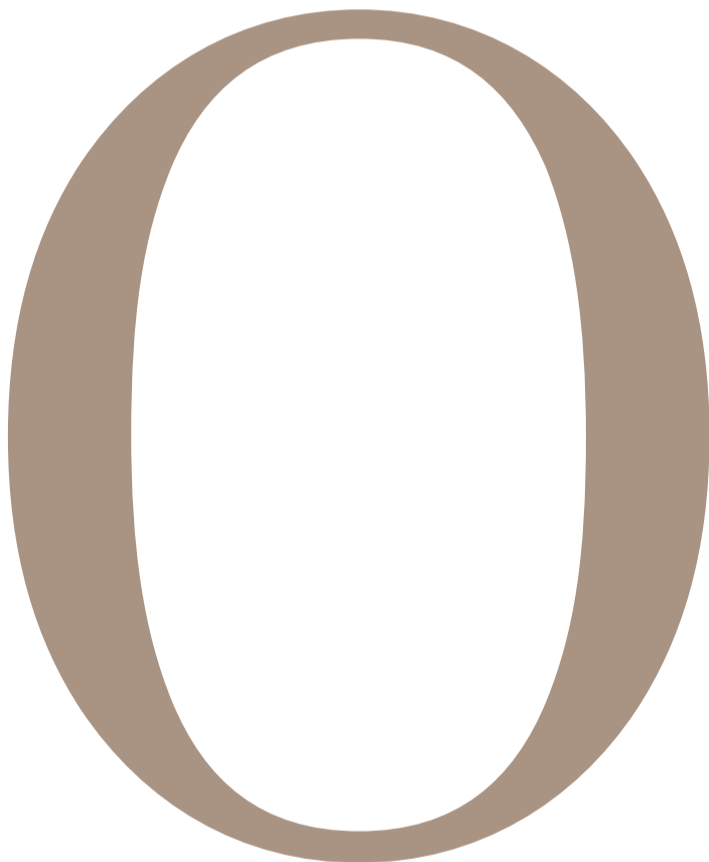

[Medisin]

Pasienter på partydop

Noen har opplevd så sterke traumer at de ikke greier å snakke om dem. Snart kan de kanskje hjelpes med nittitallets motedop.

Håkon Fostervold Høydal

MKRING HVER TIENDE NORDMANN opplever en eller annen gang en traumatisk hendelse. Psykoterapiens løsning har vært å snakke om traumene og gjenoppleve dem i en trygg situasjon. Men noen opplevelser har vært så alvorlige at den som er rammet ikke klarer å snakke om dem. Nå kan disse kanskje få hjelp fra stoffet som kalles MDMA, hvis et prosjekt ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim gir resultater. Sammen med forskningsinstitusjoner i USA, Sveits og Israel ser forskerne i Trondheim på hva som skjer når pasienter med posttraumatisk stressyndrom (PTSD) får MDMA under psykoterapi.

MDMA er ikke et hvilket som helst stoff. Det er bedre kjent som virkestoffet i ecstasy, motedopet som satte nittitallet på hodet og ble basisen for hele housekulturen. Ecstasy ble på åtti- og nittitallet kjent som det snille dopet. En liten, smilende pille i kjeften, og verden smilte til deg. Alle elsket alle.

Ingen fest. – MDMA gjør det lettere for mennesker å åpne seg, som mange med alvorlige traumer sliter med, forteller Pål-Ørjan Johansen, psykolog og forsker ved NTNU.

I samarbeid med MacLean-sykehuset ved Harvard analyserer han videoopptak av psykoterapitimer med amerikanske pasienter. Uten å vite om pasienten er medisinert med MDMA eller ikke, analyserer Johansen og teamet hans pasientens bruk av psykologiske forsvarsmekanismer.

Det er nittitallets partydop pasientene tar. For dem er det likevel ingen fest.

– Dette er pasienter som har gjennomgått de verste personlige traumer, som seksuelle overgrep, vold og tortur. Når de tar MDMA, klarer de endelig å snakke om traumene. For første gang på kanskje på flere tiår gjenopplever de det grusomste de noen gang har opplevd. Det er mye angst og gråt når de endelig husker og klarer å snakke, sier Johansen.

Johansen er optimistisk når det gjelder hva MDMA kan utrette for denne pasientgruppen.

– Vi ser en dramatisk endring. Også etter at MDMA-virkningen er gått over, er det lettere for pasientene å snakke om traumene, sier Johansen.

Foreløpig resultater antyder at det kun kreves to doser i løpet av en tolv timers terapibehandling for at pasientene skal bli bedre. Dette er pasienter som har fått psykoterapi i minst seks måneder eller har gått på moderne, antidepressive medikamenter – såkalte SSRI-er – daglig i minst tre måneder uten at det har hjulpet.

– SSRI-er hjelper veldig lite mot alvorlige traumer. Jeg synes det er betenkelig at de i det

hele tatt blir brukt mot denne lidelsen, sier Johansen, og peker indirekte på noe som kan være grunnen til at det er så lite oppmerksomhet om denne behandlingen: Hvis pasienter kan bytte ut livslange, daglige doser med antidepressiva med to enkelt doser MDMA, er det dårlige nyheter for legemiddelindustrien.

– Det er helt klart at dette kan være et attraktivt alternativ til daglige medisiner, dersom resultatene er så lovende som de ser ut til å bli. Det er for tidlig å konkludere, men det vil være meningsløst ikke å undersøke muligheten, sier Johansen.

Skepsis blant fagfolk. Norsk psykiatrisk forening er skeptisk til MDMA-bruk i terapien.

– Den enorme fortvilelsen man ser hos pasienter gjør at man prøver nesten alt som kan tenkes å bedre dem. Men jeg tror ikke dette er et hokus-pokus-stoff som kan løse lidelser som har vært nesten uhelbredelige, sier psykiater Eivind Ekhoft, fungerende leder i Norsk psykiatrisk forening.

Han er også kritisk til at pasienter indirekte blir presset til å snakke om traumene.

– I fagmiljøet diskuteres det hvor lurt det er å presse traumepasienter til å huske. Det er ikke slik at man alltid blir bedre av å huske – noen får så sterke reaksjoner at de går til grunne når de husker hvor jævlige opplevelsene virkelig var. Ved å snakke om opplevelsene, står man i fare for å retraumatisere pasienten. Forskningsmessig er vel dette prosjektet under god kontroll, men man skal ha gode grunner for å begynne med det i praktisk behandling, sier han.

Fleinsopp og LSD. Psykiatrien har snust på hallusinogener før. På femti- og sekstitallet ble LSD og psilocybin – hallusinogenet i fleinsopp – brukt i psykoterapeutisk behandling flere steder i verden. I Norge drev man slik behandling helt til 1976, blant annet på Modum Bads Nervesanatorium og kvinneavdelingen ved Lier sykehus.

Tanken var at hallusinasjonene kunne analyseres på samme måte man analyserer drømmer. LSD ble sett på som en snarvei til det underbevisste. Et flertall av pasientene opplevde LSD-behandlingen som positiv, men noen utviklet psykoser som følge av den. Så ble LSD omfavnet av hippiebevegelsen, og det var kroken på døren for behandlingen.

Nå har noen forskere igjen begynt å interessere seg for hallusinogener.

– Det jeg kan og må si, er dette: Det er ulovlig å ta LSD og psilocybin. Men jeg vet om folk som har fått hjelp av dem, sier amerikaneren John Halpern, en av verdens fremste forskere på hallusinogener. Han er den første som får forske på disse stoffene ved Harvard siden

Dette representerer noe helt nytt: Vi bruker et medikament for å fasilitere psykoterapi. Vi antar ikke at MDMA i seg selv er helbredende, men at det mulig-gjør behandling

PÅL-ØRJAN JOHANSEN, PSYKOLOG OG FORSKER

PRATEGENERATOR. Forskere i Trondheim, USA, Sveits og Israel undersøker hva som skjer når pasienter med posttraumatisk stressyndrom (PTSD) får MDMA, bedre kjent som ecstasy, under psykoterapi. ILLUSTRASJONSFOTO: CORBIS

[Pasienter på partydop]

Narkotiske stoffer i psykoterapien

- MDMA (3,4-metylendioksymetamfetamin) er et psykoaktivt amfetaminderivat, og ble kunstig fremstilt i 1912. På midten av 70-tallet oppdaget man stoffets muligheter i psykoterapi, og fra 80-tallet ble det populært under navnet ecstasy.
- LSD (lysergsyredietylamid) ble opprinnelig utviklet som et middel mot migrene i 1938. Er 100 ganger sterkere enn psilocybin, og den hallusinerende virkningen varer lengre.
- Psilocybin finnes i mange typer sopper, blant annet fleinsopp. Det er sterkt hallusinerende, men har kortere virkningstid enn LSD.
- Alle tre stoffene øker nivåene av flere viktige signalstoffer i hjernen, blant annet lykkehormonet serotonin og belønningshormonet dopamin. MDMA er ikke hallusinerende på samme måte som de to andre stoffene, men ser ut til å øke nivået av kjærlighetshormonet oksytocin i hjernen.

→ **LSD-guruen Timothy Leary holdt på på sekstitallet.**

Så langt har han fått tillatelse til å gi psilocybin til pasienter med tvangslidelser og MDMA til døende kreftpasienter. Han planlegger også et forsøk med å gi LSD og psilocybin til personer med klasehodepine, også kalt selvmordshodepine.

– Hvis stoffene viser seg å ha dokumenterbar effekt, ønsker jeg at de skal legaliseres til medisinsk bruk, sier han.

Frykter økt misbruk. I midten av november besøkte Halpern Norge. Ragnhild Bjørnebekk, rus- og voldsforsker ved Politihøgskolen, var på Halperns seminar i Oslo. Hun reagerte sterkt, og valgte å gå før Halpern var ferdig.

– Jeg fikk inntrykk av at det var et retorisk opplegg med hensikten å snu holdninger, at de ville skape en plattform som gjør en positivt innstilt til MDMA i behandling, sier Bjørnebekk.

Hun har ikke tro på stoffet som legemiddel. – Ecstasy påvirker bevisstheten så sterkt at det gjør det problematisk å bruke stoffet i behandling. Traumer kan være vanskelige å snakke om, men det er mulig å bruke andre behandlingsteknikker mot PTSD. Jeg tviler på at det er noen som ikke kan få behandling uten kjemisk påvirkning.

Hun er redd for hva en framtidig legalisering av MDMA kan føre til av misbruk.

– Freud var den som innførte kokain i Europa gjennom behandling. Ut fra hva som registreres i Norge i dag, har ikke Norge et ecstasy-problem.

– Så bruk av MDMA i behandling kan øke bruken av ecstasy?

– Det kommer jeg ikke til å si. Men det er problematisk å hevde at ecstasy-bruk ikke har mange negative konsekvenser. Jeg har arbeidet med ungdommer som sier at ecstasy er det mest problematiske stoffet de har vært borte i. Vi skal være skeptiske til alle kjemiske opplevelser som i slik grad fordreier sanseforholdene, sier Bjørnebekk.

Også Johansen ønsker å advare mot bruk av ecstasy.

– Det selges mye rart under navnet ecstasy, og disse pillene tas i en helt annen kontekst enn den medisinsk kontrollerte som vi bruker. Vi forsker for å undersøke om MDMA kan fungere for en pasientgruppe, ikke for å legalisere eller ufarliggjøre ecstasy-bruk, sier han.

MOTPOLER. John Halpern ved Harvard-universitetet forsker på hallusinogener. Forsker Ragnhild Bjørnebekk ved Politihøgskolen valgte å forlate Halperns foredrag i Oslo nylig. FOTO: SCANPIX

[Kort og rått]

For en neve dollar

Ekspertene tror dollarkursen skal falle til 4,50 kroner. Da blir endelig golf i Florida en god idé. Eller hva, Arne Jon Isachsen?

Gøran Skaalmo og Per Thrana (foto)

– **Hva er interessant med Norges forhold til dollaren?**

– Den påvirker norske bedrifters mulighet til å konkurrere med amerikanske bedrifter, eller bedrifter som har dollar som hjemmevaluta. Hvis dollaren faller, blir det hardere konkurransen for de norske bedriftene.

– **Hva er egentlig problemet – hvorfor tror noen at dollaren skal falle så kraftig?**

– Problemet er USAs store underskudd på handelsbalansen. Den debatten som foregår nå kommer fra en anerkjent teori at en slik global ubalanse vil føre til at tilliten til dollaren vil glippe. Resultatet kan bli en kollaps i dollaren og solid renteøkning i USA. Men det finnes konkurrerende teorier der konsekvensene er mildere.

– **Hva tror du vil skje?**

– Jeg vil ikke bli forbauset om dollaren svekker seg markant mot euro samtidig som kronen styrker seg mot euro. I så fall vil dollar svekke seg kraftig overfor kroner.

– **Hva er fordelene og ulempene ved lav dollarkurs?**

– Fordelene er at forholdene da legges bedre til rette for at USA retter opp ubalansen i utenriksøkonomien sin. En høyere rente på dollar trekker i samme retning. Ulempene oppstår for bedrifter om har inntekter i dollar og utgifter i kroner eller euro.

– **Så USA vil ikke gå konkurs?**

– Et land går ikke konkurs, men den dagen kan komme da et land ikke makter å betjene statsgjelden sin, som Argentina for noen år tilbake. Det er helt utenkelig at USA skal komme i en slik situasjon. Grunnen er enkel: USAs statsgjeld – også den som utlendinger holder – er i dollar. Og dollar kan USA produsere så mye landet bare lyster.

– **Hva er aktørene i valutamarkedet mest uenige om?**

– Du får spørre dem. Jeg følger ikke med i den løpende plaskingen i andedammen.

Navn: Arne Jon Isachsen

Stilling: Professor på BI

Alder: 61 år

Kan noe om: Internasjonal økonomi og Kina

– **Blant forskerne på dette området, da?**

– Om dollaren kommer til å kollapse. Mange spådde dette for fire år siden, basert på de samme argumentene som i dag. Spådommene varierer fra total kollaps til at dette ikke er noe problem.

– **Hva er det mest spennende som skjer innen valutaområdet i dag?**

– Hvorvidt Italia klarer å skjerpe seg, slik at landet ikke blir hevet ut av euroområdet og må reetablere sin egen valuta.

– **Hva har endret seg om fem år?**

– Norges Bank har ikke ubetydelige mengder av valutareservene sine i kinesiske yuan. Og Oljefondet eier aksjer på børsen i Shanghai.

– **Hvilke aktører er mest interessante i valutamarkedet i dag?**

– Bank of Japan (BOJ), Peoples Bank of China (PBC) og Federal Reserve (USAs sentralbank).

– **Hvorfor det?**

– Fordi BOJ og PBC sitter på store mengder dollar. Hvis de tenker at de har fått nok av det, kan dollaren falle. Og det er ikke sikkert USA er uinteressert i det. Det ville føre til høyere rente og mer sparing i USA, samtidig som lavere dollarpris vil føre til høyere salg av amerikanske produkter i utlandet. Begge deler vil virke stabiliserende på amerikansk økonomi.

– **Det virker som om mange spår mye feil om valuta. Hvorfor er det så vanskelig?**

– Valutakurser styres av stadig skiftende forventninger, som er vanskelige, ja, egentlig helt umulige å forutsi, og også i etterkant vanskelig å forklare. Å være skråsikker i spådommer og analyser om valuta, er ren stupiditet.

– **Hvem skal man høre på, da?**

– Se på terminkursene. De utgjør summen av markedsaktørenes beste gjetninger for fremtiden. Og gjør dine egne vurderinger.

goran.skaalmo@dn.no

Favorittnettsteder

www.wikipedia.org
Isachsens artikkel «Like før det smeller? Om globale ubalanser» redegjør for de ulike teoriene om dollarens skjebne:
<http://home.bi.no/fag87025/pdf/Globale%20ubalanser.pdf>